

L'ESTAT CATALÀ MODERN: DE LA CONSTITUCIÓ DE L'OBSERVANÇA A LA NOVA PLANTA

Àngel Casals

El pactisme

“ Si bé el pactisme és més conegut com la teoria sobre la qual s’assentaven les relacions entre el monarca i els seus súbdits, organitzats políticament en les Corts, en realitat arribà a estar tan arrelat en la mentalitat dels catalans que aquests l’aplicaren a tota mena de relacions socials i no pas, només, a les específicament polítiques. És per això que cal estudiar amb cura aquest fenomen per tal de comprendre, amb tota la seva complexitat, gairebé un mil·lenni dels esdeveniments històrics del poble català”.

(Jaume Sobrequés).

Monarquia

Abans de ser acceptat com a rei, havia de jurar les constitucions catalanes.

Atribucions:

- Justícia: sentit ample.
- Defensa de la comunitat.(Pau i Treva, Princeps Namque).
- Per poder fer lleis, obligatoriament s'havia de fer en Cort.
- La monarquia no podia posar impostos.

Consell d'Aragó

Creat el 1494 per Ferran II.

Era el vincle entre els regnes i el rei: l'assessorava en afers de gràcia i justícia, nomenament d'oficis i aconsellava mitjançant informes el rei sobre afers polítics.

Governació general

En principi, ofici que corresponia al primogènit des del XIV.

Per sota estava el portantveus del general governador (anomenat a l'època moderna governador a seques).

Tenia atribucions de justícia ordinària i era permanent. Nomenat pel rei, havia de residir a Catalunya, ser cavaller i català.

Lloctinència general (virrei)

Solució a l'absentisme reial des de Ferran II, tot i que havia estat practicat durant el regnat d'Alfons el Magnànim. En principi extraordinària, havia estat convertida en permanent. Representant polític del rei en totes aquelles facultats reials que les lleis no atribuïen a cap oficial ordinari. (alter nos). Com no era un càrrec recollit a les lleis, es considerava una delegació personal: cessava amb la mort del rei, quan el rei tornava al Principat.

Capitania General

Lligat al del lloctinent, encara que no eren el mateix. Creat per Pere el Cerimoniós arran de l'annexió dels Comtats, s'extengué al principat a finals del XV.

Encarregat de la maquinària militar de la Corona. A la pràctica, era molt més efectiu com a element per a saltar-se les Constitucions al alegar fur militar o de guerra a actes dels civils.

Reial Audiència

Creada per Ferran II a la Cort de 1493. En 1512 es dividí en dues sales, que arribarien a tres el 1585 i es consolidaren definitivament el 1599.

Jurisdicció: totes les causes de la vegueria de Barcelona. Totes les que evoqués, i els recursos ordinaris. Les causes de pobres.

Els doctors eren escollits pel rei d'una terna feta pels doctors mateixos. Cobraven del General.

Problemes polítics per causa de:

- Enfrontaments amb jurisdiccions baronials i menors.

-Assessorament del lloctinent.

-La representativitat política enfront dels altres organismes de la corona.

Vegueries

Els veguers: oficials reials més baixos, autoritat suprema a nivell local. L'ofici es desenvolupà a partir del segle XIV. Tot Catalunya era dividit en vegueries i sots-vegueries.

Era un oficial triennal nomenat pel Rei d'una terna. Normalment recaïa en un cavaller i en teoria no podien ser nadius de la vegueria ni residents en ella. Atribucions: constitucions de Pau i Treva i el clam contra els violadors, processos vinculats a la defensa (sometent) i la jurisdicció civil i criminal ordinària.

La Cort (també dites corts)

Va tenir el seu origen a les assemblees de Pau i Treva alt-medievals.

Formada per:

-El rei

-Els braços: eclesiàstic, militar, reial.

Estructura bàsica:

1.Convocatòria

2.Proposició reial

3.Deliberació i negociació

4.Greuges

5.Legislació

6.Donatiu

7.Cloenda

Tipus de legislació:

-constitució: Dictada, teòricament, pel rei amb l'acord dels braços. "estatuim y ordenam"

-capítols de cort: peticions fetes pels braços al rei. "Plau al senyor Rey". Tenien un rang inferior al de les constitucions.

-Votació del donatiu.

Diputació del General

Únic organisme català que no depenia de la monarquia, sinó de la Cort -els oficials reials no podien ser diputats-. En principi, tenia com a única funció recaptar els diners per al pagament del donatiu de Cort. El 1359 (Cort de Cervera) apareix com a organisme permant, i el 1363 es creà el dret d'entrades i sortides.

El 1413 es redactà el primer reglament de funcionament, reduint el govern a un trienni i deixant dos representant per braços.

Atribucions:

-Lliure gestió per recaptar, però no per gastar. (no podien prestar a la Corona)

-Fer respectar les constitucions en cas de vulneració per la Corona (des de 1413).

-Fer ambaixades al rei per la defensa de les Constitucions i per les coronacions.

-Jurisdicció per jutgar qualsevol delictes comés contra el General.